

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JÁN MAZÁK
esitatud 20. septembril 2012¹

Liidetud kohtuasjad C-186/11 ja C-209/11

Stanleybet International Ltd (C-186/11), William Hill Organization Ltd, William Hill Plc, ja Sportingbet Plc (C-209/11) versus Ypourgos Oikonomias kai Oikonomikon, Ypourgos Politismou, Menetlusse astuja: Organismos prognostikon agonon podofairou AE (OPAP)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Simvoulio tis Epikratias'e (riiginõukogu) (Kreeka))

ELTL artiklid 49 ja 56 — Hasartmängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõiguse andmine ühele ettevõtjale, mis on asutatud aktsiaseltsina ja börsil noteeritud —

Pakkumise suurenemine — Põhjendatus — Eesmärgid vähendada kihlvedude ja hasartmängude võimalusi ning võidelda kuritegevusega, kehtestades selles sektoris tegutsevate ettevõtjate üle kontrolli ning suunates kihlveod ja hasartmängud selliselt kontrollitud kanalitesse —

Proportsionaalsuse põhimõte — Määratletud eesmärkide järjepideva ja süstemaatilise järgimise nõue — Ülemineku perioodi lubatavus ja selle võimalikud tingimused, mille jooksul võib jätta kehtima asjaomased siseriiklikud õigusnormid, mille puhul on tuvastatud nende vastuolu liidu õigusega

I. Sissejuhatus

1. Kahe eraldiseisva 21. jaanuari 2011. aasta määrusega esitas Simvoulio tis Epikratias (riiginõukogu, Kreeka) Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 alusel eelotsuse küsimused ELTL artiklite 49 ja 56 tõlgendamise kohta seoses siseriiklike õigusnormidega, mis annavad hasartmängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõiguse ühele ettevõtjale, mis on asutatud aktsiaseltsina ja börsil noteeritud.

2. Taotlused esitati ühelt poolt esiteks kohtuasjas C-186/11 Stanleybet International Ltd (edaspidi „Stanleybet”), William Hill Organisation Ltd ja William Hill plc (edaspidi koos „William Hill”) ja teiseks kohtuasjas C-209/11 Sportingbet plc (edaspidi „Sportingbet”) ning teiselt poolt Ypourgos Politismou (kultuuriminister), Ypourgos Oikonomias kai Oikonomikon'i (rahandus- ja majandusminister) ja Organismos Prognostikon Agonon Podofairou AE (edaspidi „OPAP”) vahelistes kohtuvaidlustes, mis käsitlevad seda, et Kreeka ametiasutused jätsid vaikimisi rahuldamata eespool nimetatud ettevõtjate ja põhikohtuasjade kaebajate esitatud loataotlused hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks Kreekas.

¹ — Algkeel: inglise.

II. Siseriiklik õiguslik raamistik

A. Seadus 2433/1996 (A' 180)

3. Seaduse 2433/1996, mis kehtestab põhikohtuasjades kõne all olevas sektoris riigimonopoli, seletuskirjast nähtub selgelt, et selle õigusakti peamine eesmärk on tõkestada ebaseaduslikke kihlvedusid, mis „viimastel aastatel on meie riigis muutunud epideemiliseks”, samas kui täiendav eesmärk on vajadus suurendada spordi rahastamist. Lisaks märgitakse seletuskirjas, et „vajalikuks peetakse kehtestada lipiku kasutamise nõue igat liiki kihlvedude suhtes [...], et tõhustada meie riigis ebaseaduslike kihlvedude tõkestamist, millel on muuhulgas otsene raha riigist välja viiv mõju, kuna ettevõtjad, kes korraldavad käesoleval ajal Kreekas ebaseaduslikke hasartmänge, teevad koostööd välismaiste ettevõtjatega ning sõlmivad selliseid kihlvedusid ka nende huvides.

4. Selle seaduse artiklid 2 ja 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 2

1. Presidendi dekreediga [...] antakse luba välja anda „kindlasummalise või varieeruva võiduga” kihlveo lipikud ükskõik missuguste individuaalsete või meeskondlike spordivõistluste ja ürituste kohta, mille puhul on nende laadi tõttu võimalik sõlmida kihlvedusid [...]. [OPAP] nimetatakse vastavate lipikute halduriks [...].

2. Isikut, kes korraldab kihlvedusid ilma, et tal oleks selleks luba, karistatakse vangistusega [...].

Artikkel 3

1. OPAP korraldatud või korraldatavate hasartmängude [...] reklaami iga-aastane maksumus jagatakse proportsionaalselt OPAP-i ja teiste üksuste vahel, kellel on OPAP mängudest tulenevad õigused [...].

5. OPAP-l on õigus kasutada kuni 10% reklaampinnast riiklikel ja kohalike omavalitsusüksuste staadionitel ja võimlates oma toodete reklaamtahvlite jaoks ilma, et tekiks tasu maksmise kohustus [...].”

B. Presidendi dekreet 228/1999

5. Seaduse 2414/1996 artikli 2 lõike 1 alusel võeti vastu presidendi dekreet 228/1999. Selle dekreediga artiklites 1 ja 2 on sätestatud, et aktsiaselts asutatakse nimega Organismos Prognostikon Agnon Podosfairou AE (edaspidi „OPAP AE”), see aktsiaselts tegutseb avalikes huvides eraettevõtluse põhimõtete järgi ning tema tegevusalaks on kihlvedude korraldamine, haldamine, käitamine ja läbiviimine otseselt või koostöös kolmandate isikutega jalgpallivõistluste puhul ning kõik muud hasartmängud, mida nõukogu otsustab korraldada tulevikus kogu riigis ja välismaal Kreeka riigi huvides. Nende ja tulevikus korraldatavate mängude haldamine on Kreeka riigi huvides tegutseva OPAP AE ainupädevuses.

6. Oma eesmärkide saavutamiseks loob OPAP AE kogu Kreekas kontoreid, mis tegelevad tavaliselt eranditult seltskonnamängudega, ning annab välja lubasid füüsilistest või juriidilistest isikutest koosnevate kontorite haldamiseks, üheks või mitmeks oma mänguks ning tähtjaks ja tingimustel, mille määrab iga kord kindlaks aktsiaseltsi nõukogu.

C. Seadus 2843/2000, mida on muudetud seadusega 2912/2001, ning OPAP põhikiri

7. Seaduse 2843/2000 artiklis 27 seaduse 2912/2001 artikli 41 lõikega 2 muudetud redaktsioonis on sätestatud:

„1. Riik võib lasta investoritel omandada Ateena börsi kaudu kuni nelikümmend üheksa protsenti (49%) aktsiaseltsi Organismos Prognostikon Agonon Podosfairou AE (edaspidi „OPAP”) praegusest aktsiakapitalist.

2.

- a. Lepinguga, mille sõlmivad Kreeka riik, keda esindavad rahandusminister ja spordi valdkonnas pädev kultuuriminister [...], ning OPAP, antakse viimasele ainuõigus viia läbi, hallata, korraldada ja käitada kahekümne (20) aasta jooksul mängu, mida ta kehtivate õigusnormide kohaselt praegugi läbi viib, ning mängu „BINGO LOTTO”, „KINO” [...].
- b. OPAP nõukogu otsusega, mille kiidavad heaks rahandusminister ja spordi valdkonnas pädev kultuuriminister, võetakse vastu iga OPAP mängu läbiviimise eeskiri, milles on reguleeritud mängude eset, nende üldist korraldamist ja käitamist, läbiviimise majanduslikke tingimusi ning eelkõige protsentuaalset osa, mis mängijatele võitudena välja makstakse, võitjate iga kategooria kohta eraldatavat protsentuaalset osa, hinda mänguvälja kohta ja vahendajatele makstavat protsentuaalset tasu.
- c. Lõike 2 punktis a sätestatud lepingus määratakse kindlaks tingimused, kuidas OPAP selles lõikes ette nähtud õigust kasutab, ja õiguse võimaliku pikendamise tingimused, tasu selle õiguse andmise eest, selle tasu maksmise kord, OPAP erikohustused ja eelkõige need, mis tulenevad läbipaistvuspõhimõtetest mängude korraldamisel ning ühiskondliku korra ja mängijate kaitsmise põhimõtetest [...].

5.

- a. [...]
- b. Rahandus- ja spordiministri dekreediga [...] luuakse kontrolli, võitjate väljakuulutamise ja vaiete hindamise komisjon [...]. Komisjoni liikmed valitakse riigiametnike ja avalike teenistujate hulgast. [...]

9.

- a. Juhtudel, mil seadus lubab korraldada mingit uut mängu, mida ei ole nimetatud lõike 2 punktis a, moodustatakse erikomisjon, mille ülesanne on määrata kindlaks mängu korraldamise õiguse OPAP-le andmise tähtajad ja tingimused ning vastav vastutasu [...]. Kui OPAP keeldub mängu läbiviimise enda peale võtmisest [...], võib selle läbiviimise enda peale võtta riik ise. Juhul, kui nõustutakse, et teatava mängu läbiviimise õigus antakse kolmandale isikule, ei tohi vastutasu olla madalam OPAP-le pakutust. Eelkõige tohib iga spordiüritustega seotud mängu tulevikus korraldada ainult OPAP[...]

8. Selle artikli alusel sõlmisid Kreeka riik ja OPAP 15. detsembril 2000 lepingu, millega viimasele anti tasu eest mängude läbiviimise, haldamise ja korraldamise ainuõigus 20 aastaks.

9. OPAP põhikirjas on nähtud ette, et see aktsiaselts tegutseb avalikes huvides ja äriliste põhimõtete järgi, et ta tegutseb spordi valdkonnas pädeva kultuuriministri järelevalve all ning et tema tegevusalaks on muuhulgas erinevate mängude korraldamine ja läbiviimine, nende reklaamimine ja nende korraldamine ka välismaal ning kontorite loomine. Lisaks on vastavate delegeerimismäärade kohaselt heaks kiidetud nii „OPAP kindlasummalise võiduga kihlvedude toimumise üldeeskiri” kui ka konkreetsed eeskirjad, et viia läbi mängu, mille toimumist reguleerib üldeeskiri.

D. Seadus 3336/2005

10. Seaduse 2843/2000 artikli 27 lõige 1 asendati seaduse 3336/2005 artikli 14 lõikega 1 järgnevalt:

„Riik võib lasta investoritel omandada Ateena börsi kaudu kuni kuuskümmend kuus protsenti (66%) aktsiaseltsi Organismos Prognostikon Agonon Podosfairou AE (edaspidi „OPAP”) praegusest aktsiakapitalist. Riigi osaluse määr ei või OPAP aktsiakapitali puhul olla alla kolmekümne nelja protsendi (34%).”

11. Seaduse 3336/2005 samas artiklis 14 on lisaks sätestatud, et riik nimetab ametisse poole pluss ühe OPAP nõukogu liikmetest ajavahemikuks, milleks on Kreeka riik andnud 15. detsembri 2000. aasta ainuõiguslepingus või selle võimalikes lisades ette nähtud mängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõiguse ning need liikmed nimetatakse majandus- ja rahandusministri ning spordi valdkonnas pädeva kultuuriministri otsusega.

E. Seadus 3429/2005 (A' 314)

12. Nagu nähtub seejärel vastu võetud seaduse 3429/2005 (A' 314) artiklist 20 kaotati riigi õigus nimetada ametisse enamik nõukogu liikmeid, kuna see oli vastuolus kodifitseeritud seaduse 2190/1920 aktsiaseltside kohta (A' 37) artikli 34 lõikega 1, milles on sätestatud, et aktsiaseltsi nõukogu liikmed valitakse eranditult üldkoosolekul.

III. Faktilised asjaolud, menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus ning eelotsuse küsimused

13. Äriühingud Stanleybet, William Hill ja Sportingbet on asutatud Ühendkuningriigis, kus neile on Inglise õiguse alusel antud load hasartmängude läbiviimiseks, korraldamiseks ja käitamiseks.

14. Sooviga laiendada oma äritegevust Kreekasse esitasid Stanleybet 30. juunil 2004, William Hill 12. aprillil 2007 ja Sportingbet 4. oktoobril 2006 asutamislepingu asutamise vabadust ja teenuste osutamise vabadust käsitlevate sätete alusel Kreeka pädevatele ametiasutustele taotlused väljastada neile luba või litsents Kreekas hasartmänguteenuste osutamiseks: teenused, mis hõlmavad kindlasummalise või varieeruva võiduga kihlvedude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja toimumisega seotud teenuste osutamist spordivõistlustel või muudel üritustel agentide võrgu kaudu ja Interneti teel.

15. Kuna need Kreeka ametiasutused jätsid need taotlused vaikimisi rahuldamata, kuivõrd iga konkreetse juhtumi puhul ei vastanud nad kolmekuulise tähtaja jooksul, siis esitasid Stanleybet, William Hill ja Sportingbet eelotsusetaotluse esitanud kohtule nende vaikimisi rahuldamata jätmiste peale tühistamiskaebused.

16. Eelotsusetaotluse kohaselt jäeti need Kreeka ametiasutustele esitatud taotlused rahuldamata põhjendusel, et seaduse 2433/1996 ja seaduse 2843/2000 alusel, samuti vastavalt eespool esitatud Kreeka riigi ja OPAP vahel sõlmitud 15. detsembri 2000. aasta lepingule on aastani 2020 hasartmängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõigus Kreekas antud OPAP-le.

17. OPAP, kes on põhikohtuasjades menetlusse astuja, alustas oma äritegevust 1999. aastal aktsiaseltsina, mille ainuaktsionär oli riik. Seejärel noteeriti see Ateena börsil seaduse 2843/2000 artikli 27 alusel, jättes riigile aktsiate absoluutse enamuse (51%).

18. Seaduse 3336/2005 jõustumisega 2005. aastal vähendati riigi osalust vähemusosaluseni (34%), kuid ta määras siiski enamuse OPAP nõukogu liikmetest. Õigus määrata enamus nõukogu liikmetest kaotati seaduse 3429/2005 artikliga 20.

19. Siiski kontrollib riik OPAP-d edasi, eelkõige kiidab heaks tema tegevust käsitlevad eeskirjad ja teostab järelevalvet mängude toimumise üle.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et OPAP on laiendanud oma tegevust välismaale. Nagu on nimelt märgitud Euroopa Ühenduste Komisjoni 28. veebruari 2008. aasta põhjendatud arvamuses Kreeka Vabariigile, oli OPAP 31. märtsil 2005 Kreeka ja Küprose vahelise lepingu alusel loonud juba 206 kontorit Küprosel. 2003. aastal asutas OPAP äriühingu OPAP Kiprou Ltd ja 2004. aastal äriühingu OPAP International Ltd, alates 2003. aastast kuulub talle 90% äriühingu OPAP Glory Ltd aktsiakapitalist ja 20% äriühingu Glory Technology Ltd aktsiakapitalist ning 2004. aastal asutas ta Kreekas äriühingu OPAP Parokhis Ipiresion AE.

21. Seoses esimese küsimusega on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale esineb kaks poliitika eesmärki, mis võivad õigustada siseriiklikke meetmeid, millega kehtestatakse hasartmängusektoris asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piiranguid, nimelt (i) hasartmängude pakkumise vähendamine või (ii) nendega seotud kuritegevuse vastu võitlemine selles sektoris tegutsevate ettevõtjate kontrollimise abil, et tagada kõnealuse tegevusega tegelemine eranditult kontrollitud kanaleid pidi.

22. Seoses esimese eesmärgiga leiab ta, et hasartmängude korraldamiseks ainuõiguse andmine sellisele riigi osalusega äriühingule nagu O.P.A.P ei ole sobiv meede hasartmängude pakkumise vähendamiseks ühtsel ja süstemaatilisel viisil.

23. OPAP on kahtlemata riigi osalusega ettevõtja ja tema tulud, millest on maha arvatud halduskulud ja väljamakstavad võidud, lähevad riigile; ta tegutseb sellegipoolest äriliste põhimõtete järgi, talle tehakse tema kihlvedude telereklaami puhul maksuvabastusi, ta võib kasutada tasuta 10% riigi ja kohalike omavalitsusüksuste staadionite reklaamipindadest ning on noteeritud Ateena börsil, kusjuures on nähtud ette, et 66% tema aktsiakapitalist võib anda investorite käsutusse. Lisaks on nendes kihlvedudes võimalik vabalt osaleda, sest ainus kehtestatud piirang puudutab osalemislipikut, mitte mängijat.

24. Sellest lähtuvalt leidis eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohtunike enamus, et pakkumise tegelikku vähendamist ja asjaomaste tegevuste piiramist ei taotle ühtsel ja süstemaatilisel viisil ning et seega ei saa siseriiklikke õigusnorme selle eesmärgi saavutamiseks sobivateks pidada.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul jäi vähemus kohtunikest seisukohale (kuigi see ei mõjuta enamuse arvamust), et asjaomaste tegevuste piiramine ei ole kõnealuste õigusnormidega taotletav eesmärk. Pigem tuleb selle kooskõla liidu õigusega hinnata lähtuvalt selle ainsast eesmärgist, milleks on kuritegevuse kontrollimine hasartmänguteenuste kontrollitud laienemise poliitika alusel.

26. Seoses eesmärgiga võidelda hasartmängudega seotud kuritegevusega ja teise eelotsuse küsimusega on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et kui ainuõiguse andmise tulemusel ei vähene hasartmängude pakkumine, vaid hoopis suureneb, siis ei tohi see suurenemine juhul, kui ainuõiguse andmise tulemuseks ei ole mitte hasartmängude pakkumise vähenemine, vaid hoopis selle suurenemine, minna siiski kaugemale, kui on vajalik eespool nimetatud eesmärgi saavutamiseks. Ta

märgib, et kohtu kohtunike enamus on seisukohal, et sellise ainuõiguse andmine asutusele, millel on samasugused vahendid ning toimimisviis nagu OPAP-l, ei ole kontrollitud laienemine, samas kui vähemus kohtunikest leiab, et OPAP tegevusi kontrollitakse eelkõige mängueeskirjade alusel selleks, et kõrvaldada ebaseaduslikud kihlveod.

27. Eelotsusetaotluse esitanud kohus arwab siiski ühehäälselt, et kui – vastupidi enamuse arvamusele – see kohus peaks asuma seisukohale, et selle ainuõiguse andmine OPAP-le viib tõesti kontrollitud laienemiseni, tuleb nõustuda, et selle ainuõiguse andmine ei ületa seda, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks, st võitlemiseks kuritegevusega.

28. Kolmas eelotsuse küsimus on suunatud õiguslüngale, mis tekib juhul, kui selgub, et kõnealused Kreeka õigusnormid on vastuolus liidu õigusega.

29. Seda silmas pidades ning kuna Simvoulis on Epikratiasel põhjendatud kahtlused kõnealuste Kreeka õigusnormide kooskõla suhtes liidu õiguse nõuetega, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas EÜ asutamislepingu artiklitega 43 ja 49 [nüüd ELTL artiklid 49 ja 56] on kooskõlas siseriiklikud õigusnormid, millega hasartmängude pakkumise piiramiseks antakse hasartmängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõigus ühele ettevõtjale, mis on asutatud aktsiaseltsina ja börsil noteeritud, eriti kui see ettevõtja reklaamib lisaks hasartmängude, mida ta korraldab, laiendab oma tegevust teistesse riikidesse, mängijad osalevad nendes mängudes vabalt ning maksimaalne panustatav summa ja maksimaalne võidusumma on määratud kindlaks lipiku, mitte mängija kohta?
2. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on eitav, on EÜ asutamislepingu artiklitega 43 ja 49 kooskõlas siseriiklikud õigusnormid, mille eesmärk on üksnes võidelda iseenesest kuritegevuse vastu selles sektoris tegutsevate ettevõtjate kontrollimise abil, et tagada selle tegevusega tegelemine eranditult kontrollitud kanaleid pidi, ning millega antakse hasartmängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõigus ühele ettevõtjale, ka siis, kui see õiguse andmine toob paralleelselt kaasa vastava pakkumise piiramatute suurenemise, või tuleb igal juhul ja selleks, et seda piirangut võiks pidada kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgi seisukohast sobivaks, pakkumise suurenemist siiski kontrollida ning tagada, et see jääks niisuguseks, nagu on vaja selle eesmärgi saavutamiseks, ega ületaks seda eesmärki? Kas juhul, kui seda suurenemist tuleb siiski kontrollida, võib seda pidada kontrollituks, kui selles sektoris antakse ainuõigus majandusüksusele, millel on esimeses eelotsuse küsimuses loetletud omadused? Kas lõpuks juhul, kui leitakse, et kõnesoleva ainuõiguse andmine tekitab hasartmängude pakkumise kontrollitud suurenemise, ületatakse selle õiguse andmisega ainult ühele ettevõtjale see, mis on vajalik, selles mõttes, et sama eesmärki on võimalik saavutada ka siis, kui see õigus antakse mitmele ettevõtjale?
3. Kas juhul, kui kahe esimese eelotsuse küsimuse puhul võetakse seisukoht, et see, kui kõnesolevate siseriiklike õigusnormidega antakse ühele ettevõtjale hasartmängude läbiviimise, haldamise, korraldamise ja käitamise ainuõigus, ei ole kooskõlas EÜ asutamislepingu artiklitega 43 ja 49: a) on asutamislepingu nendest artiklitest lähtudes lubatud, et siseriiklikud ametiasutused ei aruta üleminekuperioodil, mis on vajalik EÜ asutamislepinguga kooskõlas olevate õigusnormide vastuvõtmiseks, taotlusi, mis on selle tegevusega tegelema hakkamiseks esitanud teistes liikmesriikides asutatud isikud; b) kui vastus punktile a on jaatav, siis missuguste kriteeriumite põhjal määratakse kindlaks selle üleminekuperioodi kestus; c) kui üleminekuperiood ei ole lubatud, siis missuguste kriteeriumite põhjal peavad siseriiklikud ametiasutused vastavaid taotlusi hindama?”

IV. Kohtuasjade liitmine

30. Arvestades kohtuasjade C-186/11 ja C-209/11 tihedat seotust, liideti need Euroopa Kohtu presidendi 22. juuni 2011. aasta määrusega kirjalikuks ja suuliseks menetluseks ning kohtuotsuse tegemiseks.

V. Õiguslik analüüs

A. Esimene ja teine eelotsuse küsimus, mis käsitlevad seda, kas OPAP-le antud monopol on kooskõlas ELTL artiklitega 49 ja 56

31. Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikleid 49 ja 56 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, mis annavad ainuõiguse hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks ühele sellisele ettevõtjale nagu OPAP, mis on asutatud aktsiaseltsina ja börsil noteeritud ning reklaamib ning laiendab hasartmänge, mida ta korraldab. Täpsemalt soovib ta teada, millises ulatuses saab selle monopolu kaudu kehtestatud teenuste osutamise vabaduse ja asutamisevabaduse piiranguid õigustada eesmärgiga piirata hasartmängude pakkumist (nagu on osutatud esimeses eelotsuse küsimuses) või eesmärgiga võidelda hasartmängudega seotud kuritegevusega (nagu on osutatud teises eelotsuse küsimuses).

1. Poolte peamised argumendid

32. Seoses käesoleva eelotsusetaotlusega on kirjalikke märkusi esitanud OPAP, Stanleybet, William Hill, Kreeka, Belgia ja Poola valitsus ning komisjon. Lisaks nendele menetlusosalistele olid 13. juuni 2012. aasta kohtuistungil esindatud ka Sportingbet ja Portugali valitsus.

33. Stanleybet, William Hill, Sportingbet ja komisjon leiavad sisuliselt, et selline monopol, nagu on antud OPAP-le Kreekas koos eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud omadustega, on vastuolus ELTL artiklitega 49 ja 56.

34. OPAP ning Belgia, Kreeka ja Portugali valitsus leiavad vastupidi, et sellised põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid on nimetatud artiklitega kooskõlas. Nad on seisukohal, et sellised teenuste osutamise vabaduse ja asutamisevabaduse piirangud, mille ainuõiguse andmine OPAP-le võib kaasa tuua, on hasartmänge käsitlevast Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt õigustatud.

2. Analüüs

35. Kõigepealt tuleb meenutada, et vastavalt siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete eristamisele ELTL artikliga 267 ette nähtud eelotsuse menetluse raames kuulub faktiliste asjaolude hindamine ning lõpuks konkreetse juhtumi suhtes liidu õiguse sätete kohaldamine, sellisena nagu Euroopa Kohus on neid tõlgendanud, siseriikliku kohtu pädevusse.² Seega, kui eelotsusetaotluse

² — Vt selle kohta 8. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-409/06: Winner Wetten (EKL 2010, lk I-8015, punkt 49); 25. veebruari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-326/00: IKA (EKL 2003, lk I-1703, punkt 27); 15. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-162/06: International Mail Spain (EKL 2007, lk I-9911, punkt 24); ning 7. juuni 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-222/05-C-225/05: van der Weerd jt (EKL 2007, lk I-4233, punktid 22 ja 23).

esitanud kohtul on kahtlusi seoses sellega, milliseid eesmärke kõnealuste siseriiklike õigusnormidega taotletakse või millises ulatuses riik OPAP tegevuse ja selle laiendamise üle kontrolli teostab, ei saa Euroopa Kohus, olenemata sellest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohtunikud on selles osas erineval seisukohal, selles küsimuses eelotsusetaotluse esitanud kohtu asemel hinnangut anda.³

36. Eespool öeldut silmas pidades on hulganisti Euroopa Kohtu hasartmänge käsitlevat kohtupraktikat, mis sisaldab kriteeriume, millest lähtudes tuleb käesolevates asjades esitatud eelotsuse küsimusi analüüsida.

37. Sellega seoses on käesolevates asjades esiteks selge, et kõnealuste siseriiklike õigusnormide alusel OPAP-le antud ainuõigus hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks kehtestab piirangud nii teenuste osutamise vabaduse kui asutamisvabaduse suhtes, mis on tagatud vastavalt ELTL artiklitega 49 ja 56, kuna see keelab sellistel teises liikmesriigis asutatud teenuseosutajatel nagu Stanleybet, William Hill ja Sportingbet pakkuda Kreeka territooriumil hasartmänguteenuseid ning asutada selleks esindusi, filiaale või tütarettevõtteid.

38. Seetõttu on vajalik anda hinnang, kas sellised piirangud võivad kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga olla õigustatud ELTL-s otseselt sätestatud erandite alusel või põhjendatud ülekaaluka üldise huvi tõttu.⁴

39. Mis puudutab võimalikke põhjendusi, siis on Euroopa Kohus märkinud, et kihlvedude ja hasartmängude valdkonnas vastu võetud siseriiklike õigusnormide eesmärgid kogumis on tihti seotud asjaomase teenuse saajate kaitsega ja üldisemalt tarbijakaitsega ning avaliku korra kaitsega. Euroopa Kohus on samuti leidnud, et sellised eesmärgid kuuluvad üldisest huvist tulenevate ülekaalukate põhjuste hulka, mis võivad õigustada teenuste osutamise vabaduse riivet.⁵

40. Euroopa Kohus on ka järjepidevalt toonitanud, et kõlblusest tulenevad, usulised ja kultuurilised eripärad ning üksikisikule ja ühiskonnale moraalselt ja rahaliselt kahjulikud tagajärjed, mis kihlvedude ja hasartmängudega kaasnevad, võivad õigustada siseriiklikele ametiasutustele niisuguse kaalutlusõiguse andmist, mis on piisav nende enda väärtuste skaalal tarbijakaitse ja avaliku korra tagamise nõuete määramiseks.⁶

41. Liikmesriigid on seega põhimõtteliselt vabad määrama kindlaks oma hasartmängupoliitika eesmärgid ja vajaduse korral täpselt määratlema soovitud kaitsetaseme.⁷

42. Sellega seoses on Euroopa Kohus oma otsustes möönnud, et liikmesriik võib olla põhjendatult seisukohal, et üksnes monopoli kehtestamine võimaldab tal tõhusalt saavutada eesmärki kaitsta hasartmängusektoris valitsevate ohtude eest, mille ta võib olla määratlenud.⁸

3 — Vt selle kohta 15. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-347/09: Dickinger ja Ömer (EKL 2011, lk I-8185, punktid 50 ja 51) ning 3. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-203/08: Sporting Exchange (EKL 2010, lk I-4695, punkt 29).

4 — Vt muuhulgas 8. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-42/07: Liga Portuguesa de Futebol Profissional ja Bwin International (EKL 2009, lk I-7633, punkt 55).

5 — 8. septembri 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-316/07, C-358/07-C-360/07, C-409/07 ja C-410/07: Stoß jt (EKL 2010, lk I-8069, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

6 — Vt muuhulgas eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dickinger ja Ömer ning eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Stoß jt, punkt 76.

7 — Vt selle kohta eespool 4. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Liga Portuguesa de Futebol Profissional ja Bwin International, punkt 59.

8 — Vt selle kohta 30. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-212/08: Zeturf (EKL 2011, lk I-5633, punkt 41) ja eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Stoß jt, punktid 81 ja 83.

43. Mis puutub eesmärke, mis võivad vastavalt eelotsusetaotluse esitanud kohtule käesolevas asjas kõnealuseid piiranguid – täpsemalt monopoli andmist OPAP-le seoses hasartmänguteenuste osutamisega – õigustada, milleks on esiteks vähendada kihlvedude sõlmimise ja hasartmängude võimalusi ja teiseks võidelda kuritegevuse vastu, allutades selles sektoris tegutsevad ettevõtjad kontrollile ja koondades hasartmängualase tegevuse nõnda kontrollitud süsteemi, siis on tõsi, et need eesmärgid kuuluvad nende hulka, mida on kohtupraktikas tunnustatud eesmärkidena, mis võivad õigustada põhivabaduste piiramist hasartmängusektoris.⁹

44. Lähtuvalt asjaolust, et eelotsusetaotlus on selles osas kahetine, siis tuleb märkida, et vastuse küsimusele, millist neist eesmärkidest kõnealused Kreeka õigusnormid taotleavad, peab andma eelotsusetaotluse esitanud kohus.¹⁰

45. Olenemata eespool mainitud liikmesriikidele antud kaalutusõigusest hasartmängusektoris, peavad nende poolt kehtestatavad piiravad meetmed siiski oma proportsionaalsuselt vastama tingimustele, mis tulenevad Euroopa Kohtu praktikast ning mille lõplik kindlaksmääramine jääb samuti siseriikliku kohtu ülesandeks.¹¹

46. Selle kohtu ülesanne on seega kontrollida, kas asjaomane piirang on kõnealuste õigusnormidega seatud eesmärgi või eesmärkide saavutamiseks soovitud kaitsetasemel sobiv ning kas see ei lähe kaugemale, kui nende eesmärkide saavutamiseks vajalik.¹²

47. Selles kontekstis tuleb eelkõige meenutada, et siseriiklikud õigusaktid on konkreetse eesmärgi saavutamiseks sobivad üksnes juhul, kui need vastavad tõepoolest huvile saavutada see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt.¹³

48. Mis puudutab esiteks eesmärki vähendada kihlvedude sõlmimise ja hasartmängude võimalusi, siis on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne veenduda, võttes muuhulgas arvesse asjaomaste piiravate õigusnormide konkreetseid kohaldamiseskirju, et need õigusnormid vastaksid tegelikult soovile vähendada mängimisvõimalusi ja piirata selle valdkonna tegevust ühtselt ja süstemaatiliselt.¹⁴

49. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on siiski märkinud, et enamik tema kohtunikest on seisukohal, et Kreekas OPAP kasuks seatud monopol ja selle toimimisviis praktikas seda eesmärki ei kajasta.

50. Pigem näib, nagu nähtub Euroopa Kohtule esitatud teisest eelotsuse küsimusest ja esitatud märkustest, et OPAP järgib ekspansiivset kaubanduspoliitikat ning temale antud ainuõigus toob kaasa hasartmängude pakkumise suurenemise.

51. Need asjaolud, mille kontrollimine on siseriikliku kohtu ülesanne, on minu arvates ilmselgelt vastuolus taotletava eesmärgiga vähendada kihlvedude sõlmimise ja hasartmängude võimalusi Kreekas.

9 — Vt 16. veebruari 2012. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-72/10 ja C-77/10: Costa, EKL 2012 (punkt 61) ja 6. märtsi 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-338/04, C-359/04 ja C-360/04: Placanica jt (EKL 2007, lk I-1891, punktid 46 ja 52).

10 — Vt selle kohta eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dickinger ja Ömer, punkt 51, ja eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sporting Exchange, punkt 29.

11 — Vt eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Zeturf, punkt 43, ja eespool 4. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Liga Portuguesa de Futebol Profissional ja Bwin International, punktid 59 ja 60.

12 — Vt selle kohta eespool 4. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Liga Portuguesa de Futebol Profissional ja Bwin International, punkt 60.

13 — Vt selle kohta eelkõige eespool 9. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Costa, punkt 63, ja eespool 9. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Placanica jt, punktid 48 ja 53.

14 — Vt eelkõige eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dickinger ja Ömer, punkt 56, ja eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Stoß jt, punkt 98.

52. Selles kontekstis, mis puudutab eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt osutatud mitmeid asjaolusid, mis iseloomustavad OPAP õiguslikku raamistikku ja selle toimimisviisi praktikas – see on asjaolu, et ta on asutatud aktsiaseltsina ja on börsil noteeritud, tal on teatud õigused ja privileegid seoses oma hasartmängude reklaamimisega, ta laieneb välismaale ning maksimaalsed panused ja võidud on määratud kindlaks lipiku mitte mängija kohta –, kuigi väidetavalt ei ole ükski neist asjaoludest eraldiseisvalt selline, mis välistaks automaatselt asjaomaste siseriiklike õigusnormidega taotletava kvalifikatsiooni, kehtestades monopoli, et vähendada mängimise võimalusi ja piirata selle valdkonna tegevusi, tuleb neid asjaolusid vaadelda ja analüüsida üheskoos, et määrata kindlaks, kas piiranguid kehtestavad õigusaktid on tegelikult eelmainitud eesmärgiga kooskõlas.

53. Olen seisukohal, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saab nendest asjaoludest lähtudes õiguspäraselt järeldada, et kõnealused Kreeka õigusnormid ei ole tegelikult suunatud sellele, et tuua kaasa hasartmängu võimaluste vähenemine ja piirata tegevust selles sektoris ühtselt ja süstemaatiliselt.

54. Teiseks on Euroopa Kohus tõepoolest seoses eesmärgiga tõkestada kihlvedude ja hasartmängude ärakasutamist kuritegelikel või pettuslikel ajenditel, suunates need kontrollitud kanalitesse, mitmes kohtuotsuses leidnud, et sellest vaatevinklist lähtudes võib hasartmängudega seotud tegevuse kontrollitud laienemise poliitika olla kooskõlas eesmärgiga suunata see tegevus kontrollitud kanalitesse ja meelitada keelatud salajastes mängudes ja kihlvedudes osalevad mängijad lubatud ja seaduslike tegevuste juurde.¹⁵

55. Selleks et saavutada eesmärk suunata mängijad kontrollitud tegevuste juurde, peavad loaomanikest ettevõtjad või vajaduse korral avalik-õigusliku monopoli omanik pakkuma usaldusväärset ja samal ajal atraktiivset alternatiivi keelatud tegevusele, mis võib omakorda tekitada vajaduse erinevate mängude suurema pakkumise, ulatuslikuma reklaami ja uute levitusvõtete järele.¹⁶

56. Sellega seoses on vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale samuti siseriikliku kohtu ülesanne tema menetluses oleva kohtuvaidluse asjaolusid arvestades hinnata, kas monopoli omaniku dünaamilist või ekspansiivset poliitikat võib eelkõige avaldatud reklaami hulka ning tema loodud uusi mängu arvestades käsitada nii, et see kuulub hasartmängusektori kontrollitud laienemise poliitika raamistikku, mille tegelik eesmärk on mängukihu suunamine seadusliku pakkumise juurde.¹⁷

57. Seoses kahtlustega, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus on selles kontekstis väljendanud, tuleb esiteks märkida, et hasartmängude laienemise poliitikat võib pidada kooskõlas olevaks üksnes määral, mil tegelikult mängudega seotud kriminaalsed ja pettuslikud tegevused põhjustavad Kreekas märkimisväärses mahu probleeme, mille lubatud ja reguleeritud tegevuse laienemine võiks lahendada.¹⁸

58. Teiseks tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et niivõrd piirava meetme nagu monopoli kehtestamisega – nagu on kehtestatud OPAP kasuks – peab siiski kaasnema selline õiguslik raamistik, mis on sobiv tagama, et mainitud monopoli omanik oleks tegelikult suuteline ühtselt ja süstemaatiliselt järgima selliselt kindlaks määratud eesmärki pakkumise kaudu, mis on koguliselt mõõdetud ja kvalitatiivselt kavandatud selle eesmärgi järgi ning mille üle teostavad riigi ametiasutused ranget kontrolli.¹⁹

15 — Vt eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dickinger ja Ömer, punkt 63; eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Stoß jt, punktid 101 ja 102; ning eespool 9. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Placanica jt, punkt 55.

16 — Vt eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dickinger ja Ömer, punkt 64, ja eespool 9. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Placanica jt, punkt 55.

17 — Vt näiteks eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Zeturf, punkt 69, ja 3. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-258/08: Ladbroke Betting & Gaming ja Ladbroke International (EKL 2010, lk I-4757, punkt 37).

18 — Vt selle kohta eespool 3. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dickinger ja Ömer, punktid 66 ja 67, ning eespool 17. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ladbroke Betting & Gaming and Ladbroke International, punkt 29 ja 30.

19 — Vt eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Zeturf, punkt 58, ja eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Stoß jt, punkt 83.

59. Kõnealuse monopoli proportsionaalsuse kohta käivatest rangetest nõuetest tulenevalt on selge, et monopoli omaniku järgitav laiendamise poliitika, mida iseloomustab muuhulgas hasartmängude pakkumise laiendamine ning nende mängude reklaamimine, peab esiteks olema mõõdukas ja rangelt piiratud sellega, mis on vajalik, et suunata tarbijad kontrollitud hasartmängude võrgustikesse, ning teiseks peab mängude pakkumine olema otsese järelevalve all.

60. Minu arvates on eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabe ja poolte märkuste alusel selge, et olenemata lõplikust hinnangust, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus selles osas annab, ei ole OPAP tegevused ei avaliku võimu otsese järelevalve all ega tegelikult selle suhtes kohaldatava õigusliku raamistikuga piiratud.

61. Täpsemalt, kuivõrd OPAP-le hasartmängude sektoris antud ainuõigus toob kaasa hasartmängude pakkumise suurenemise, mis ületab selle, mis on vajalik, et nõudlust suunates saavutada eesmärk võidelda kuritegevuse vastu, või toob isegi kaasa selle pakkumise piiramatule laiendamise, võib eelotsusetaotluse esitanud kohus õiguspäraselt leida – nagu tema kohtunikest enamus eelotsusetaotluses oma arvamust väljendaski –, et kõnealuse monopoli eesmärk on kontrollitud suurenemine eespool kirjeldatud Euroopa Kohtu praktika tähenduses.

62. Kõike eelnevat silmas pidades teen ma ettepaneku vastata esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele, et ELTL artikleid 49 ja 56 tuleb tõlgendada nii, et siseriiklikud õigusnormid, mis annavad ainuõiguse hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks ühele ettevõtjale, mis on asutatud aktsiaseltsina ja börsil noteeritud, võivad olla põhjendatud ulatuses, milles need õigusnormid tegelikult taotleavad eesmärki piirata hasartmängude pakkumist või eesmärki võidelda hasartmängudega seotud kuritegevusega, suunates mängijad kontrollitud kanalitesse, ning need vastavad tõepoolest huvile saavutada need eesmärgid ühtselt ja süstemaatiliselt. Siseriikliku kohtu ülesanne on määrata kindlaks, millist neist eesmärkidest kõnealused õigusnormid taotleavad ning kas need õigusnormid vastavad tegelikult soovile see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt saavutada. Täpsemalt, juhul kui siseriiklik kohus leiab, et kõnealuste siseriiklike õigusnormide asjaomane eesmärk on piirata hasartmängude pakkumist Kreekas, siis ei saa see kohus järeldada, et need õigusnormid vastavad tegelikult soovile see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt saavutada, kui ta leiab, et monopoli omanik järgib tegelikult laiendamise poliitikat ja temale antud ainuõigus toob kaasa pigem hasartmängude pakkumise suurenemise kui vähenemise. Seevastu, kui siseriiklik kohus tuvastab, et kõnealuste siseriiklike õigusnormide ainus eesmärk on võidelda mängimisega seotud kuritegevusega, suunates mängijad lubatud ja kontrollitud kanalitesse, siis monopoli omaniku laiendamise poliitikat, mida iseloomustab muuhulgas hasartmängude pakkumise laiendamine ning nende mängude reklaamimine, võib pidada kooskõlas olevaks üksnes määral, mil tegelikult mängudega seotud kriminaalsed ja pettuslikud tegevused põhjustavad Kreekas märkimisväärses mahus probleeme, mille lubatud ja reguleeritud tegevuse laienemine võiks lahendada. Lisaks peab monopoli omaniku poolt hasartmängude pakkumise laiendamine ning nende mängude reklaamimine esiteks olema mõõdukas ja rangelt piiratud sellega, mis on vajalik, et suunata tarbijad kontrollitud hasartmängude võrgustikesse, ning teiseks peab mängude pakkumine olema otsese avaliku võimu järelevalve all.

B. Kolmas eelotsuse küsimus, mis puudutab tagajärgi, mis tulenevad siseriiklikele ametiasutustele järeldusest, et kõnealused siseriiklikud õigusnormid on vastuolus ELTL artiklitega 49 ja 56

63. Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt juhiseid seoses tagajärgedega, mis tulenevad järeldusest, et kõnealused Kreeka õigusnormid on vastuolus asutamislepingu teenuste osutamise vabadust ja asutamisevabadust käsitlevate sätetega. Sellega seoses palub ta eelkõige selgitada, kas siseriiklikud ametiasutused võivad üleminekuperioodil keelduda hasartmängude sektoris litsentside andmise taotluste suhtes otsuste tegemisest.

1. Poolte peamised argumendid

64. Kuigi üksikasjades on OPAP ning Kreeka, Poola ja Belgia valitsuste vastused kolmandale eelotsuse küsimusele erinevad, siis nõustuvad nad sisuliselt, et kui kõnealused Kreeka õigusnormid on liidu õigusega vastuolus, siis tuleks anda üleminekuperiood uute õigusnormide vastuvõtmiseks, mis on kooskõlas teenuste osutamise vabaduse ja asutamisevabaduse nõuetega. Pooled on seisukohal, et uute nõuetekohaste jõustunud õigusnormide puudumise korral ei ole või ei ole piisavat liidu või siseriiklikku õiguslikku alust, millele kohaselt kõnealuste taotluste suhtes otsuseid langetada.

65. Seevastu väidavad Stanleybet, William Hill, Sportingbet ja komisjon, et tulenevalt põhivabadusi käsitlevate sätete vahetust õigusmõjust ja ülimuslikkusest ning eelkõige Euroopa Kohtu otsusest Winner Wetten,²⁰ ei ole võimalik anda sellist üleminekuperioodi, nagu kolmandas eelotsuse küsimuses osutatud, mille jooksul saab jätkata asjaomaste siseriiklike õigusnormide kohaldamist. Need pooled teevad sisuliselt ettepaneku, et loataotlusi hasartmängude valdkonnas tegutsemiseks peaksid siseriiklikud ametiasutused vaatama läbi ükshaaval ning/või vastavalt liidu õigusest otseselt tulenevatele nõuetele või analoogia alusel allesjäänud siseriikliku õigusliku raamistiku alusel.

2. Analüüs

66. Tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba oma suurkoja otsuses Winner Wetten,²¹ milles ta tugines enda liidu õiguse ülemuslikkust ja vahetut kohaldatavust käsitlevale kohtupraktikale²² (eelkõige kohtuotsustele Simmenthal²³ ja Factortame jt²⁴) leidnud, et üleminekuperioodil ei või jätkata selliste spordikihlvedude valdkonnas kehtivate avalik-õiguslikku monopoli käsitlevate siseriiklike õigusnormide kohaldamist, mis siseriikliku kohtu sedastuste kohaselt hõlmavad piiranguid, mis on vastuolus asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabadusega, kuna need piirangud ei aita kaasa kihlvedudega seotud tegevuse ühtsele ja süstemaatilisele piiramisele.²⁵

67. Selles osas on Euroopa Kohus märkinud, et analoogia alusel võib kohaldada tema kohtupraktikat, mis käsitleb liidu kehtetuks või õigusvastaseks tunnistatud õigusakti mõju säilitamist selleks, et ei tekiks õiguslikku vaakumit, ning mis toob erandlikel juhtudel kaasa ajutise mõju peatamise, mis tõrjub välja vahetult kohaldatava liidu õiguse sätte mõju selle sättega vastuolus oleva siseriikliku õiguse suhtes. Käesoleval juhul välistab see siiski sellise peatamise võimaluse seoses sellega, et puuduvad selle peatamise õigustamiseks vajalikud õiguskindlusest tulenevad kaalutlused selle kohtupraktika tähenduses.²⁶

68. Selles kontekstis ei aidanud nimetatud kohtuasja kõnealused piiranguid kehtestavad õigusnormid selle kohtuasja eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kaasa kihlvedudega seotud tegevuste ühtsele ja süstemaatilisele piiramisele, seega tulenes varasemast Euroopa Kohtu praktikast, et sellised õigusnormid rikuvad EÜ artikleid 43 ja 49 (nüüd ELTL artiklid 49 ja 56).

69. Kuna käesoleva kohtuasja asjaolud ei näi olevat oluliselt erinevad kohtuasja Winner Wetten omadest, ei ole juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kõnealused piiranguid kehtestavad õigusnormid on, vastavalt piirava meetme ühtset ja süstemaatilist laadi käsitlevas Euroopa Kohtu praktikas ette nähtud kriteeriumile, vastuolus ELTL artiklitega 49 ja 56, võimalik järeldada, et kõnealused siseriiklikud õigusnormid jäävad kohaldatavaks ka üleminekuperioodil.

20 — Viidatud eespool 2. joonealuses märkuses.

21 — Viidatud eespool 2. joonealuses märkuses.

22 — Vt eespool 2. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Winner Wetten, eelkõige punktid 53–61.

23 — 9. märtsi 1978. aasta otsus kohtuasjas 106/77: Simmenthal (EKL 1978, lk 629).

24 — 19. juuni 1990. aasta otsus kohtuasjas C-213/89: Factortame jt (EKL 1990, lk I-2433).

25 — Vt eespool 2. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Winner Wetten, punkt 69 ja kohtuotsuse resolutsioon.

26 — Vt eespool 2. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Winner Wetten, punktid 66 ja 67.

70. Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka hiljutisem Euroopa Kohtu otsus Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne.²⁷ Selles kohtuasjas, mis käsitles määrust, mille vastuvõtmisel rikuti kohustust viia läbi keskkonnamõju hindamine vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiivile 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta,²⁸ leidis Euroopa Kohus, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul võib keskkonnakaitsega seotud ülekaalukat põhjust arvestades olla teatud tingimustel erandkorras lubatud kohaldada oma siseriikliku õiguse sätet, mis võimaldab säilitada tühistatud õigusakti teatava mõju.²⁹

71. Siiski tuleneb Euroopa Kohtu põhjendustest selles kohtuotsuses selgelt, et liidu õigust rikkuva meetme säilitamine on lubatud üksnes rangelt erakorralistel juhtudel ning see on seatud sõltuvusse sellistest väga täpsetest tingimustest, nagu nimetatud kohtuasjas välja on toodud, mis ei ole käesoleva kohtuasja asjaolude suhtes aga selgelt kohaldatavad.³⁰

72. Eelkõige on Euroopa Kohtu otsuse Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne eelduseks keskkonnakaitsega seotud ülekaalukas põhjus.³¹ Käesolevas kohtuasjas ei näi esinevat ülekaalukat põhjust, mis oleks sarnane põhjusele, mis võiks peatamist õigustada.

73. Eeltoodut arvestades, tuleb kolmanda eelotsuse küsimuse vastuseks sedastada, et ulatuses, milles siseriiklik kohus leiab, et kõnealused siseriiklikud õigusnormid, mis annavad ainuõiguse hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks, on vastuolus ELTL artiklitega 49 ja 56, kuna need ei aita kaasa kihlvedudega seotud tegevuste ühtsele ja süstemaatilisele piiramisele, suunates mängijad kontrollitud kanalitesse, ei või jätkata nende õigusnormide kohaldamist ülemineku perioodil.

VI. Järeldus

74. Esitatud kaalutlustest lähtudes teen ettepaneku vastata Simvoulio tis Epikratiase (Kreeka) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

- ELTL artikleid 49 ja 56 tuleb tõlgendada nii, et siseriiklikud õigusnormid, mis annavad ainuõiguse hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks ühele ettevõtjale, mis on asutatud aktsiaseltsina ja börsil noteeritud, võivad olla põhjendatud ulatuses, milles need õigusnormid tegelikult taotleavad eesmärki piirata hasartmängude pakkumist või eesmärki võidelda hasartmängudega seotud kuritegevusega, suunates mängijad kontrollitud kanalitesse, ning need vastavad tõepoolest huvile saavutada need eesmärgid ühtselt ja süstemaatiliselt. Siseriikliku kohtu ülesanne on määrata kindlaks, millist neist eesmärkidest kõnealused õigusnormid taotleavad ning kas need õigusnormid vastavad tegelikult soovile see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt saavutada. Täpsemalt, juhul kui siseriiklik kohus leiab, et kõnealuste siseriiklike õigusnormide asjaomane eesmärk on piirata hasartmängude pakkumist Kreekas, siis ei saa see kohus järeldada, et need õigusnormid vastavad tegelikult soovile see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt saavutada, kui ta leiab, et monopoli omanik järgib tegelikult laiendamise poliitikat ja temale antud ainuõigus toob kaasa pigem hasartmängude pakkumise suurenemise kui vähenemise. Seevastu, kui siseriiklik kohus tuvastab, et kõnealuste siseriiklike õigusnormide ainus eesmärk on võidelda mängimisega seotud kuritegevusega, suunates mängijad lubatud ja kontrollitud kanalitesse, siis monopoli omaniku laiendamise poliitikat, mida iseloomustab muuhulgas hasartmängude pakkumise laiendamine ning nende mängude reklaamimine, võib pidada kooskõlas olevaks üksnes määral, mil tegelikult mängudega seotud kriminaalsed ja pettuslikud tegevused põhjustavad Kreekas märkimisväärses mahus probleeme, mille lubatud ja reguleeritud tegevuse laienemine võiks lahendada. Lisaks peab

27 — 28. veebruari 2012. aasta otsus kohtuasjas C-41/11: Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne.

28 — EÜT L 197, lk 30; ELT eriväljaanne 15/06, lk 157.

29 — Vt eespool 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne, punkt 57–62.

30 — Vt eespool 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne, punkt 63.

31 — Vt eespool 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne, punktid 57 ja 58.

monopoli omaniku poolt hasartmängude pakkumise laiendamine ning nende mängude reklaamimine esiteks olema mõõdukas ja rangelt piiratud sellega, mis on vajalik, et suunata tarbijad kontrollitud hasartmängude võrgustikesse, ning teiseks peab mängude pakkumine olema otsese avaliku võimu järelevalve all;

- ulatuses, milles siseriiklik kohus leiab, et kõnealused siseriiklikud õigusnormid, mis annavad ainuõiguse hasartmängude läbiviimiseks, haldamiseks, korraldamiseks ja käitamiseks, on vastuolus ELTL artiklitega 49 ja 56, kuna need ei aita kaasa kihlvedudega seotud tegevuste ühtsele ja süstemaatilisele piiramisele, suunates mängijad kontrollitud kanalitesse, ei või jätkata nende õigusnormide kohaldamist üleminekuperioodil.